

De belijdenisgeschriften

1. Inleiding

Voordat ik tot de behandeling van Kort begrip overga, wens ik iets te zeggen over de belijdenisgeschriften van de Nederlandse Gereformeerde Kerk.

a. In die belijdenisgeschriften geeft de kerk uitdrukking aan wat zij op grond van Gods Woord gelooft. Dit doet zij om zich aan de wereld te doen kennen. Met het oog hierop zijn de belijdenisgeschriften wel de symbolen van de Hervormde Kerk genoemd, dat wil zeggen herkenningsteken, parolen¹. Hiertoe werd in het bijzonder de Nederlandse Geloofsbelijdenis samengesteld.

1 Petr. 3:15

1. Wachtwoorden

b. De belijdenisgeschriften dienen om de kennis van het geloof voort te planten, zowel bij de jeugd als bij de volwassenen. Met dat doel werd de Heidelbergse Catechismus opgesteld.

Deut. 6:7; Ps. 78:2-4

c. De kerk spreekt zich in de belijdenisgeschriften ook uit om de eenheid van het geloof te bewaren en zich tegen de opkomende dwalingen te verdedigen. Men denke hierbij vooral aan de Dordtse Leerregels. Dit drievoudig doel ligt in elk van de belijdenisgeschriften. Daarom werden ze ook wel genoemd *de Drie Formulieren van Enigheid*.

Ef. 4:13-15; 1 Tim. 3:15;
6:20-21; 1 Joh. 4:1-3, 6

De Drie Formulieren van Enigheid van de Nederlandse kerken zijn:

1. De Nederlandse Geloofsbelijdenis,
2. De Heidelbergse Catechismus,
3. De Dordtse Leerregels.

Deze formulieren zijn door alle gereformeerden aanvaard, niet naast de Heilige Schrift, maar onder gezag van Gods Woord.

NGB, art. 7

Daarentegen hebben degenen, die van de waarheid afwijken, zich tegen die formulieren en hun kerkelijk gezag verzet.

Staan wij nu een ogenblik stil bij de historische wording van deze belijdenisgeschriften.

2. De Nederlandse Geloofsbelijdenis

Deze belijdenis is opgesteld door Guido de Brès, die in 1522 te Mons in Henegouwen¹ werd geboren. Het behaagde de Heere het lezen van de Heilige Schrift reeds op jeugdige leeftijd tot een middel voor zijn bekering te stellen. De vervolging dwong hem naar Engeland te vluchten, welk land onder koning Eduard VI vele geloofsballingen een toevlucht bood. Hier werd De Brès onder leiding van À Lasco² gevormd.

Toen Maria³ de troon in Engeland beklom en de bloedige vervolging ook in Engeland weer begon, keerde De Brès naar zijn vaderland terug. Hij was hier van 1552 tot 1556 reizend predikant. Rijssel⁴ koos hij tot het middelpunt van zijn arbeid. De gemeente kwam daar tot grote bloei. Een vreselijke vervolging dwong De Brès in 1556 tot vluchten en verwoestte bijna de gehele gemeente. Te Frankfort am Main⁵, waar hij ontkoming zocht, ontmoette De Brès opnieuw À Lasco en ook Calvijn.

Na enige tijd nog te Lausanne⁶ en te Genève⁶ verbleven te hebben, keerde De Brès in 1559 naar de Nederlanden terug en woonde hij in Doornik⁷. Ook hier brak de vervolging los. De Brès protesteerde hiertegen op de volgende wijze.

In de nacht van 1 op 2 november 1561 werd een pak over de muur van het kasteel te Doornik geworpen. Dit pak bevatte, behalve een protest, de Geloofsbelijdenis, tot wederlegging van vele valse be-

1. Stad in het zuiden van het huidige België.

2. Johannes à Lasco (1499-1560). Poolse edelman die veel betekend heeft voor de Reformatie.

3. Maria Tudor was koningin van 1553 tot 1558. Ze kreeg de bijnaam 'de Bloedige' om de hevige vervolgingen tijdens haar regering.

4. Stad in Noord-Frankrijk, nu Lille geheten.

5. Duitse stad in de Palts, waar een bloeiende vluchtelingengemeente was.

6. Zwitserse steden waar de Reformatie bloeide onder leiding van Pierre Viret en Johannes Calvijn.

7. Stad in het zuiden van het huidige België, 50 kilometer verwijderd van Mons.

schuldigheden tegen de hervormde leer. In hetzelfde jaar 1561 werd de belijdenis gedrukt, waarschijnlijk bij J. Crespin te Genève.

De Brès vluchtte naar Frankrijk en woonde te Amiens¹. In 1565 was hij predikant te Sedan¹, maar het volgend jaar keerde hij naar de Nederlanden terug. Na een kort verblijf te Antwerpen vestigde hij zich te Valenciennes¹. Hier werd hij bijgestaan door De la Grange².

De prediking van deze beide leraren droeg rijke vrucht. Rome zat echter niet stil en de Spaanse bevelhebber Noircarmes sloeg spoedig het beleg voor de stad. Op hun vlucht werden de beide predikanten gevangengenomen. Nadat zij aan vele folteringën waren blootgesteld, werden zij op 31 mei 1567 opgehangen. Guido de Brès werd verhinderd aan de voet van de ladder te bidden, maar de vijand kon niet verhinderen dat zijn ziel juicht voor Gods troon. En het bloed van de martelaren roept om de dag der wraak over Rome.

De Geloofsbelijdenis werd onderworpen aan het oordeel van vermaarde predikanten, zoals Petrus Dathenus³ en Gaspar van der Heyden⁴, alsook aan dat van de kerkenraad van Antwerpen. Zij verwierf algemene instemming. Het Convent te Wezel⁵ en de daarop gevolgde synoden eisten ondertekening van de belijdenis door de predikanten en later ook door de professoren. Ja, ook de schoolmeesters moesten de belijdenis ondertekenen⁶.

De grote Synode te Dordrecht, in 1618 en 1619 gehouden, besprak ook deze belijdenis, op aandrang van de Staten⁷. Dit had als gevolg dat door alle godgeleerden, ook van de buitenlandse kerken⁸, geoordeeld werd dat zij geheel overeenkwam met Gods Woord.

Hoe past het dan toch ieder deze belijdenis in hoge waarde te houden, en wel in het bijzonder in tijden, waarin de waarheid struikelt op de straten. Lees toch, naast Gods Woord, veel in de belijdenis, en heilige de Heere dat onderzoek aan onze harten.

1. Drie steden in het noorden van Frankrijk.

2. Pérégrin de la Grange (1537-1567) werd in 1565 predikant te Valenciennes. Hij stond De Brès trouw terzijde en had een vurig karakter.

3. Petrus Dathenus (1531-1581) betekende veel voor de Reformatie in de Nederlanden. Hij vertaalde de Heidelbergse Catechismus en berijmde de Psalmen.

4. Gaspar van der Heyden (1530-1586) was onder meer predikant te Middelburg en had een leidinggevende plaats tijdens de eerste synoden van de Nederlandse kerken.

5. De eerste samenkomst van de jonge reformatorische kerk in de Nederlanden, gehouden in 1568. Dathenus was voorzitter.

6. Zie de Dordtse Kerkorde, artikel 53-54.

7. De Staten waren het bestuur van de Nederlandse gewesten.

8. Tijdens de synode o.a. waren ook afgevaardigden uit Duitsland, Zwitserland, Engeland en Schotland aanwezig.

Guido de Brès:

1522 geboren te Mons in Henegouwen, vlucht naar Engeland.

1552-1556 reizend predikant in de zuidelijke Nederlanden.

1556-1559 te Frankfort am Main, Lausanne en Genève.

1559-1561 predikant te Doornik.

1 november 1561 Geloofsbelijdenis, waarschijnlijk gedrukt bij J. Crespin te Genève,

over de muur van het kasteel te Doornik geworpen. De Brès vlucht.

1561-1565 te Amiens en Sedan.

1565 De Brès naar zuidelijke Nederlanden terug; met De la Grange predikant te Valenciennes.

31 mei 1567 gevangen en opgehangen (Noircarmes).

3. De Heidelbergse Catechismus

De Catechismus, die in de Nederlandse kerken wordt gebruikt, is opgesteld te Heidelberg, hoofdstad van het keurvorstendom de Palts¹. Vandaar de naam: Heidelbergse Catechismus.

Tot het samenstellen van een catechismus werd in de Palts besloten nadat een zware strijd gevoerd was tussen luthers en calvinisten. Die strijd bereikte wel zijn hoogtepunt toen keurvorst Otto, die geen manlijke erfgenaam had, voor zich een graftombe in de kerk wilde laten plaatsen, waarop verschillende beelden waren uitgehouwen. De luthers keurden dit goed, maar de calvinisten konden zich daarmee niet verenigen. Hadden zij de beelden uit de kerken geworpen om deze op deze wijze er weer in te halen? Dat nooit!

Otto stierf en Frederik III² werd zijn opvolger. Deze godvruchtige keurvorst, wie niet alleen de stoffelijke belangen van zijn land, maar ook die van de ware godsdienst zeer ter harte gingen, liet een twistgesprek houden tussen afgevaardigden van de luthers en de calvinisten. De luthers hadden nu gelegenheid hun leer te verdedigen.

1. Een invloedrijk vorstendom in Duitsland, dat veel betekende voor de Reformatie.

2. Frederik III werd in 1559 keurvorst van de Palts. Hij koos uit innerlijke overtuiging voor de Reformatie. Zijn bijnaam was 'de Vrome'.

Maar zij leden zo gevoelig de nederlaag, dat een van hun kampvechters zelfs tot de gereformeerde godsdienst overging.

Nu was de zaak in de Palts beslist. Frederik III droeg aan twee jeugdige godgeleerden op een catechismus samen te stellen, om in de kerken en op de scholen onderwezen te worden. Die twee godgeleerden waren: Zacharias Ursinus, geboren 18 juli 1534, en Caspar Olevianus, geboren 10 augustus 1536. De één was dus 28, de ander 26 jaar oud, toen hun deze gewichtige opdracht verleend werd. Met welk een hemels licht zijn deze jonge mannen bestraald en welk een rijke zegen heeft op hun arbeid gerust, tot troost van Gods lieve volk.

De Synode van Heidelberg keurde in 1563 de Catechismus goed en de keurvorst zelf schreef op 19 januari 1563 een voorrede. In de tweede uitgave, die enkele weken na de eerste reeds verscheen, werd op verzoek van Olevianus de 80^e vraag ingevoegd, die het onderscheid leert tussen het Avondmaal des Heeren en de paapse mis. De indeling in Zondagen geschiedde bij de vierde druk, die nog in 1563 verscheen.

In een ogenblik tijd was de Heidelberger over geheel Duitsland verspreid. In alle Europese talen werd hij vertaald, zelfs in het Grieks; ook werd hij in het Hebreeuws vertaald. De vijand stond verbaasd. Van de eerste schrik bekomen, riep hij alles in het geweer om die gehate Catechismus te vernielen. Alle krachten spande hij in om op de Rijksdag te Augsburg in 1566 de overwinning te behalen. De keurvorst werd voor die Rijksdag gedagvaard. Zijn oordeel was reeds geveld. Rooms en luthers, de keizer en zijn vorsten, allen sloegen de handen ineen tegen de godvruchtige Frederik III. Het zag er voor hem, naar de mens gesproken, donker uit. De keurvorsten Frederik van Saksen en Herman van Keulen hadden reeds hun waardigheid en land verloren. Wat stond Frederik van de Palts te wachten?

Toch was de keurvorst niet te bewegen om van de reis naar de Rijksdag af te zien. Het aardse goed telde hij voor het meeste niet. En zo

men zijn leven wilde afnemen, men zou de tijd slechts verkorten, dat hij in de eeuwige heerlijkheid inging, zo schreef de godvrezende vorst. Wat een getuigenis! Genade alleen zal in het grootste gevaar zó doen spreken.

Met zijn tweede zoon, Johan Casimir, die hij zijn geestelijke wapendrager noemde, trok Frederik III op, in kinderlijk vertrouwen op Gods beloften, zoals hij openlijk voor de keizer en voor alle vorsten betuigde. Hij troostte zich ermee, zo sprak hij, 'dat mijn Heere en Heiland, Jezus Christus, mij en al Zijn gelovigen de zekere belofte heeft gegeven, dat mij alles wat ik om Zijns Naams wil zal verliezen, in de toekomstige eeuw honderdvoudig zal worden teruggegeven.'

En de uitkomst? De nederlaag van de vijanden was geweldig. God verstomde de belagers. De keurvorst behield volle vrijheid om in zijn land de Catechismus te gebruiken. Zo weet de Heere degenen die Hem vrezen, te verlossen uit de gevaren, die hen omringen.

Deze Heidelbergse Catechismus is reeds vroeg in de Nederlanden ingevoerd, vooral ook door de arbeid van Petrus Dathenus. Hij was de bekende hofprediker van Frederik III, die met ongeëvenaarde kracht in deze gewesten voor de Reformatie heeft gewerkt. De kerken hebben de aanvaarding van deze Catechismus nooit betreurd¹. De zeer talrijke uitgaven van dit troostboek bewijzen wel hoezeer het volk van God uit deze Catechismus is bemoedigd en vertroost. En tot op de huidige dag toe is de catechismusprediking zeer geliefd.

Geve de Heere ons de enige troost te leren kennen, die geldt beide in het leven en in het sterven.

4. De Dordtse Leerregels

En nu ten slotte nog een enkel woord over de Vijf Artikelen tegen de remonstranten, zoals de Dordtse Leerregels ook wel genoemd worden. Deze artikelen zijn de vrucht van de Nationale Synode, te

1. De Synode van Dordrecht (1618-1619) verplichtte de kerken om op zondag uit de Catechismus te preken. Zie Dordtse Kerkorde, art. 68.

Dordrecht in 1618 en 1619 gehouden, om een einde te maken aan de strijd met de remonstranten.

De remonstranten¹ waren de volgelingen van Arminius. Deze, in 1560 te Oudewater geboren, was in 1588 predikant te Amsterdam, waar hij in zijn prediking zeer strijdige gevoelens met de zuivere leer verkondigde. De predestinatie² was hem een aanstoot; hij kende de mens een vrije wil toe.

Petrus Plancius³ weerstond Arminius en beschuldigde hem van pelagianisme⁴ en socinianisme⁵. Desondanks werd Arminius in 1602 benoemd tot hoogleraar te Leiden. Tegen die benoeming maakten de kerkenraad van Amsterdam en Franciscus Gomarus⁶, de enige hoogleraar in de theologie te Leiden, bezwaar. De sluwe Arminius wist echter in een gesprek met Gomarus zijn stellingen zó te bemantelen, dat Gomarus zijn bezwaren introk, temeer omdat Arminius beloofde zich aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus te zullen houden.

In 1603 werd Arminius professor. Al snel kwam hij echter openbaar. Gomarus bestreed hem in de volle kracht van de Bijbelse wapenrusting. Onder de studenten ontstond grote onenigheid en spoedig was geheel de kerk in grote beroering.

De arminianen⁷ weigerden de kerk te verlaten. Op sluwe wijze verbreidden zij hun gruwelijke dwalingen. Spoedig eisten zij dat de belijdenis buiten werking zou worden gesteld. De gereformeerden kwamen echter hiertegen op. Zij wilden dat, indien iemand bezwaren had, hij ze open en eerlijk zou te kennen geven. Dan kon de synode daarover beslissen.

De arminianen wilden echter geen synode, omdat zij wel wisten dat zij het verliezen zouden. Daarom zochten zij steun bij de overheid, aan wie zij het recht toekenden om in geloofsgeschillen te beslissen. Dat was in strijd met Gods Woord. De overheid is wel geroepen om

1. De remonstranten zijn genoemd naar de 'remonstrantie', ofwel het verweerschrift uit 1610, waarin zij hun opvattingen verwoordden.

2. Het besluit van God over de eeuwige staat van mensen en engelen.

3. Petrus Plancius (1552-1622) was vanaf 1585 predikant te Amsterdam.

4. Genoemd naar de Britse monnik Pelagius (vijfde eeuw), die onder meer de vrije wil leerde en de erfzonde ontkende.

5. Genoemd naar de Poolse geleerde Fausto Sozzini (zestiende eeuw), die onder meer de Drie-eenheid en de verzoening door voldoening loochende.

6. Franciscus Gomarus (1563-1641) werd in 1594 hoogleraar in de theologie aan de universiteit van Leiden. In 1618 werd hij hoogleraar in Groningen.

7. Andere naam voor de remonstranten, genoemd naar de eerste leidsman Jacobus Arminius.

de ware kerk te beschermen, maar zij mag in de kerk geen heerschappij voeren.

Vele regenten waren echter in hun hart afkerig van de strenge gereformeerde leer. Zij konden het beter met Arminius vinden, die bij hen bovendien in het gevele kwam door hun macht te vergroten¹.

Voor de Staten van Holland² waren op die machtsvergroting belust en die van Utrecht stelden zich geheel aan hun zijde. Johan van Oldenbarneveldt, die raadpensionaris³ van Holland was, plaatste zich aan het hoofd van de bestrijders van de rechtzinnigen.

Voor de gereformeerden brak een zeer bange tijd aan. Zij werden vervolgd. Veel getrouwe leraars werden, in naam van de verdraagzaamheid, verstoten. Zo geschiedde ook, onder vele anderen, met de Haagse predikant Rosaeus⁴. Hij was de enig overgebleven gereformeerde leraar in Den Haag. Hem werd opgedragen met de felle remonstrant Uytenbogaert⁵ in eenheid te verkeren en het Heilig Avondmaal te houden. Omwille van de waarheid weigerde hij echter. Toen werd hij geschorst. Van Oldenbarneveldt voegde hem smalend toe: 'Daar staat gij nu alleen.' Maar Rosaeus antwoordde: 'Och nee, mijnheer! maar God de Heere is met mij en zoveel duizend vromen als nog in het land zijn.' Zo sterkte de Heere Zijn getrouwe knechten in de bange strijd en onder smaad en hoon. Hij wendde ook hun lot.

Voor de aandringen van de godvrezende stadhouder van Friesland, Willem Lodewijk⁶, werd Maurits⁷ beslister in zijn optreden. Hij liet voor zich de eed voorlezen, die hij in 1586 gezworen had en waarbij hij zich plechtig voor God verbonden had om de gereformeerde religie tot de laatste druppel bloed te beschermen. 'Die godsdienst zal ik handhaven zolang ik leef', riep Maurits uit.

De strijd werd hoe langer hoe heviger. De Staten van Holland trokken een eigen leger aan en stuurden aan op een burgeroorlog. Maurits dankte deze waardgelders - zo werden zij genoemd - echter af.

1. De remonstranten kenden de overheid een grote invloed in kerkelijke zaken toe.

2. Het bestuur van Holland, het machtigste gewest van de Nederlanden.

3. Dit was de hoogste ambtenaar van de Staten. Van Oldenbarneveldt (1547-1619) wist zijn macht zo uit te bouwen dat hij een centrale figuur in het bestuur van het hele land werd.

4. Henricus Rosaeus werd in 1607 predikant te Den Haag. Aanvankelijk was hij bevriend met de remonstrantse predikant Uytenbogaert, maar werd na enkele jaren zijn voornaamste tegenstander. In 1616 werd hij geschorst als predikant, twee jaar later werd hij door de Staten in zijn ambt hersteld.

5. Johannes Uytenbogaert (1557-1644) was hofprediker van Prins Maurits. Na de dood van Arminius was hij de voornaamste vertegenwoordiger van de remonstranten.

6. Willem Lodewijk (1560-1620) was neef en later zwager van prins Maurits, met wie hij nauw samenwerkte.

7. Maurits van Nassau (1567-1625) werd in 1585 stadhouder van Holland en Zeeland.

Van Oldenbarneveldt werd gevangengenomen en door 24 rechters tot de doodstraf veroordeeld.

Eindelijk werd een Nationale Synode samengeroepen, waar ook de gereformeerde godgeleerden uit andere landen genodigd werden. Op 13 november 1618 werd de synode geopend; zij vergaderde tot mei 1619. Op deze synode zijn de remonstranten veroordeeld en is de zuivere leer van Gods Woord bevestigd. Vijf Artikelen werden opgesteld, waarin de vijf hoofddwalingen van de remonstranten werden veroordeeld. Die artikelen handelen over de volgende zaken:

Art. 1. Van de Goddelijke verkiezing en verwerping.

Art. 2. Van de dood van Christus en de verlossing der mensen door dezelve.

Art. 3 en 4. Van des mensen verdorvenheid en bekering tot God, en de manier van deze.

Art. 5. Van de volharding der heiligen.

Nadat de zuivere leer is vastgesteld, worden telkens de dwalingen verworpen.

Ik besluit hiermee het kort historisch overzicht van de Drie Formulieren van Enigheid. Het moge ertoe dienen om ons te overtuigen van de grote waarde van onze belijdenisgeschriften. De Heere heeft ze, onder Zijn leiding, doen geboren worden in de felle strijd van Zijn kerk. Hoewel zij met Gods Woord beslist niet op één lijn te stellen zijn, toch zijn zij op dat Woord gefundeerd en zijn het meer dan 'louter menselijke' geschriften. Moge de Heere Zijn kerk erop bouwen en ons bij de daarin beleden leer bewaren.

5. Kort begrip

Wij gaan nu over tot een bespreking van Kort begrip.

Dit boekje is een uittreksel uit de Heidelbergse Catechismus. Het werd opgesteld door Herman Faukeel¹, predikant te Middelburg, en in 1611 uitgegeven.

Door de Synode van Dordrecht werd Kort begrip aanbevolen. Uit geheel de inhoud is het duidelijk dat Kort begrip uit de Heidelbergse Catechismus gehaald is. Dit blijkt ook uit de indeling in drie stukken, te weten ellende, verlossing en dankbaarheid. In de Catechismus is deze indeling als volgt:

1. Van des mensen ellende, Zondag 1-4.
2. Van de verlossing, Zondag 5-31.
3. Van de dankbaarheid, Zondag 32-52.

Kort begrip handelt

1. Van des mensen ellende, in vraag 1-13.
2. Van de verlossing, in vraag 14-63.
3. Van de dankbaarheid, in vraag 64-74.

Het stuk van de dankbaarheid is naar verhouding in Kort begrip veel korter behandeld dan in de Catechismus, omdat de uitvoerige bespreking van de wet des Heeren en van het gebed er niet in opgenomen zijn, terwijl daarover 19 Zondagsafdelingen in de Catechismus gaan.

Kort begrip is opgesteld als hulp voor hen, voor wie de Heidelbergse Catechismus te moeilijk viel om uit het hoofd te leren. Reeds eerder had men een korter overzicht van de gereformeerde leer voor de catechisanten samengesteld. Datheen had in de eerste uitgave van de liturgie² in de Nederlandse taal de *Corte ondersoekinghe des geloofs* van Micron³ opgenomen. De Synode van Dordrecht heeft in 1574 dit

1. Hermanus Faukelius (1560-1625) was sinds 1599 predikant te Middelburg. Hij was assessor-preses van de Synode van Dordrecht (1618-1619).

2. Aan zijn psalmberijming voegde Datheen formulieren voor kerkelijke handelingen en gebeden toe, alles bestemd voor de inrichting van de eredienst (de liturgie).

3. Marten Micron (1523-1559) betekende veel voor de opbouw van de vluchtelingengemeente van Londen.

boekje aanbevolen; de Synode van Dordrecht van 1578 en die van Middelburg van 1581 bevestigden dit besluit.

Die *Corte ondersoekinghe* was een samenvatting van de Catechismus. Toch zagen velen naar een ander leerboekje uit. De kerkenraad van Middelburg droeg aan de leraren van die gemeente in 1608 op om een Kort begrip van de Catechismus te ontwerpen. Deze leraren droegen aan ds. Herman Faukeel de uitvoering van dit kerkenraadsbesluit over. Kort begrip werd in 1611 door de Middelburgse uitgever R. Schilders opgenomen in diens bekende uitgave van de Catechismus en de formulieren.

De Geloofsbelijdenis, 1561, *Guido de Brès*.

De Heidelbergse Catechismus, 1563, *Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus*.

De Dordtse Leerregels, 1618-1619, *Synode van Dordrecht*.

Kort begrip, 1611, *Herman Faukeel*.

Afdeling 1: Van de staat van onze ellende

1.1. Inleiding

Kort begrip is in twaalf afdelingen verdeeld, elk van gemiddeld zes vragen. De overeenstemming met de Heidelbergse Catechismus blijkt reeds uit de eerste vraag. Die vraag is zelfs bijna woordelijk gelijk aan de tweede vraag van de eerste Zondagsafdeling van de Heidelberger. Zij luidt:

Vr. 1. Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij welgetroost zaliglijk leven en sterven moogt?

1.2. Eén troost

Gewichtvolle vraag. In het leven zijn zeer veel verdrietige dingen: dagen van zorg en kommer, van rouw en smart. Mozes zegt in Psalm 90:10: *En het uitnemendste van die is moeite en verdriet*. En zo is het, omdat wij onszelf aan Gods oordeel hebben onderworpen en het aardrijk om onze zonden is vervloekt. Daarenboven is het de mens gezet eenmaal te sterven en daarna het oordeel.

Met welk een vrees moest elk mens eraan denken te sterven en voor Gods rechterstoel gedagvaard te worden. Maar nu is er één troost, die in het leven alle verdriet overtreft en wegneemt en de vrees voor de dood doet wijken. Zouden wij tot ons waarachtig heil die enige troost niet moeten zoeken?

Gen. 3:17
Hebr. 9:27

1.3. Drie stukken

Maar die troost wordt alleen door de Heere gewerkt in de weg, die in het antwoord gewezen wordt. Dat antwoord leert ons, dat nodig zijn te weten:

Antw. Drie stukken.

Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn (*a*);
ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost
worde (*b*);
ten derde, hoe ik Gode voor mijn verlossing zal dankbaar
zijn (*c*).

a) Ef. 2:1; Luk. 24:47; Luk.
5:31, 32

b) Joh. 17:3

c) Ef. 5:8-10
HC, Zondag 1, vr. 1, 2

Ellende, verlossing en dankbaarheid zijn dus de drie stukken, die *gekend* moeten worden om welgetroost zalig te leven en te sterven. Deze kennis is meer dan een uitwendig weten dat wij ellendig zijn, dat er verlossing in Christus is en dat het Gode toekomt Hem met dankbaarheid te eren.

Dat weten wij allen wel uit Gods Woord. De Heere zegt het zo nadrukkelijk in Jeremia 3:13: *Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen den HEERE uw God hebt overtreden.* En in Romeinen 3:9 en 10 betuigt de apostel: *Want wij hebben tevoren beschuldigd beide Joden en Grieken, dat zij allen onder de zonde zijn, gelijk geschreven is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één.*

Van de verlossing in Christus spreekt bijna elke bladzijde van Gods Woord. *Want de Zoon des mensen is gekomen om zalig te maken wat verloren was* (Matth. 18:11). En dat die verlossing tot dankbaarheid noopt, wie van ons weet niet, wat in Psalm 116:17 geschreven is: *Ik zal U offeren een offerande van dankzegging en den Naam des HEEREN aanroepen. Offer Gode dank, en betaal den Allerhoogste uw geloften,* zo lezen wij in Psalm 50:14.

1.4. Bevindelijk kennen

Maar al weten wij nu allen wel dat deze drie stukken in Gods Woord zijn vermeld, daarmee *kennen* wij de zaken niet tot onze enige troost en zaligheid.

Het kennen waarvan de onderwijzer spreekt, is de vrucht van de verlichting door de Heilige Geest in het hart van de uitverkorenen. Hij opent de ogen van de blinden en doet de staat van de ellende kennen. O, dan wordt het met zo'n mens gans verloren. Dan wordt hem alle rust opgezegd, opdat hij de verlossing in Christus door het geloof verkrijge en de Heere door Zijn eigen werk in hem verheerlijkt worde.

2 Kor. 4:6

Matth. 11:28

Geef er toch nauwkeurig acht op dat deze *bevindelijke kennis* onmisbaar is om welgetroost te leven en te sterven.

Velen willen van *die* kennis niet weten. Zij roemen een Jezus van Wie zij gehoord en gelezen hebben, maar Die nimmer in hen is geopenbaard. Zij zijn nooit aan hun zonden en ellende ontdekt. Over het eerste stuk, dat van de ellende, springen zij heen. Maar wat zullen zij dan met Jezus doen? Hun loven en prijzen van God is lippenwerk en een stank in de neusgaten van de Almachtige.

Matth. 7:22

Amos 5:21-22

De Heere beware ons voor zelfbedrog. Hij opene onze blinde ogen en make ons bekend aan de diepe staat van onze ellende. Daartoe drukt Hij de heilige eis van *Zijn volmaakte wet* op de ziel van Zijn volk.

In de tweede vraag worden wij daarbij bepaald.

1.5. De kenbron van onze ellende: Gods wet

Vr. 2. Waaruit kent gij uw ellende?

Antw. Uit de wet Gods.

Rom. 3:20, 7:7
HC, Zondag 2, vr. 3
DL, III/IV, 5

Over de ellende van de mens gaat Kort begrip nu handelen en wel zó, dat gesproken wordt over:

- de staat van onze ellende (vr. 2-7),
- de oorsprong van onze ellende (vr. 8-13).

Ellendig betekent eigenlijk uitlandig, een balling te zijn. Zo werd Absalom verbannen na de moord op Amnon. Hij woonde in Gesur

2 Sam. 13:38

buiten zijn vaderland en zonder het aangezicht van zijn vader David te zien.

Het is de ellendestaat van ons allen dat wij omwille van de zonde uit Gods gemeenschap verbannen zijn en verdreven zijn uit het paradijs.

Gen. 3:24

Allereerst hebben wij dus te handelen over *de staat* van onze ellende, waarover in deze les gesproken wordt en die wij door de ontdekking door de Heilige Geest leren kennen uit *de wet Gods*.

1.6. Drie soorten wetten

Vr. 3. Wat heeft u God in Zijn wet bevolen?

Antw. Dat heeft Hij ons schriftelijk in de Tien Geboden begrepen, welke aldus luiden: Ik ben de HEERE uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb, enzovoort.

Ex. 20:1-17; Deut. 5:6-21
HC, Zondag 34-44, vr. 92-113

De Heere heeft drie soorden wetten op de Sinaï gegeven, te weten:

- de ceremoniële wetten,
- de burgerlijke wetten,
- de zedelijke wet of de tien geboden.

1.6.1. De ceremoniële wetten

De ceremoniële wetten waren de wetten van Israëls godsdienst. Zij handelen over:

- heilige personen: de priesters en de Levieten;
- heilige plaatsen: het voorhof, het heilige en het heilige der heiligen;
- heilige tijden: Pasen, Pinksteren en Loofhuttenfeest;
- heilige dingen: de offeranden.

De ceremoniële wetten gelden voor de Kerk van het Nieuwe Testament niet meer. Zij zijn vervuld in Christus. Nu zijn er geen priesters meer naar de ordening van Aäron. Wij gaan niet meer op naar het aardse heiligdom te Jeruzalem, noch vieren de oudtestamentische feesten. Wij brengen geen offeranden van beesten.

Dat alles heeft afgedaan. De Heere Zelf maakte aan die wetgeving een einde toen Hij het voorhangsel scheurde van boven naar beneden. Dat voorhangsel scheurde dus niet van ouderdom; een hangend kleed dat van ouderdom scheurt, scheurt dwars af. Maar het voorhangsel scheurde *van boven* af. God heeft het gescheurd. De Heere verklaarde daarmee dat de dienst der schaduwen beëindigd is.

Matth. 27:51

Nimmer toch mocht iemand inzien in het heilige der heiligen. Als de hogepriester eenmaal per jaar daar inging, moest hij het voorhangsel achter zich toesluiten. Zelfs mocht dan geen priester in het heilige verblijven. Zo scherp had God bevolen dat niemand in het binnenste heiligdom ook maar één blik werpen zou.

Lev. 16:12-14
Lev. 16:17

Maar toen Christus stierf op Golgotha en het enige offer bracht, dat Gods toorn stilde en in Zijn gemeenschap herstelde, toen scheurde God het voorhangsel.

Het aardse heiligdom heeft afgedaan. De schaduwen zijn in Christus vervuld. Ja gewis, de Kerk van het nieuwe verbond heeft een Hogepriester, maar Eén Die meer is dan Aäron. Hij is ingegaan niet in het schaduwachtige aardse heiligdom, maar in het hemelse. Daar zit Hij aan de rechterhand der Majesteit Gods.

Kol. 2:16-17; Hebr. 10:1

De schaduwachtige feestdagen zijn vervangen door de geestelijke vreugde, die de uitverkorenen blijdschap geeft in God. Voor de offeranden van stieren en bokken, die de zonde niet konden wegnemen, is aan de Kerk Gods gegeven Christus, Die met één offerande in eeuwigheid heeft volmaakt degenen, die geheiligd worden. De ceremoniële wetten hebben afgedaan.

Hebr. 9:24
Hebr. 1:3

Hebr. 10:4
Hebr. 10:14

1.6.2. De burgerlijke wetten

Maar ook de burgerlijke wetten van Israël zijn niet meer van kracht voor enig volk. Die burgerlijke wetten golden *het burgerlijk en staatkundig leven* van Israël. Dat volk was een theocratisch volk, dat wil zeggen: het had een Godsregering. Zijn wetten ontving Israël onmiddellijk van God. De Heere Zelf maakte ze door Mozes aan het volk bekend. Geen ministers, noch volksvertegenwoordiging beraadslaagden over de wet voor de regering van het volk. De Heere was Israëls Rechter en Wetgever en Koning (Jes. 33:22). Betere wetten dan Israël had, kan geen volk ontvangen.

Deut. 4:8

De vraag rijst of wij er niet goed aan zouden doen om al onze menselijke wetten - waaronder velen dikwijls moeten zuchten - maar af te schaffen, en de wetten ervoor in de plaats te stellen die de Heere Zelf heeft gegeven.

Maar nee, dat kan niet. Want toch de burgerlijke wetten waren voor het theocratisch volk bestemd en *vervielen met alle schaduwen*. Het tegenbeeld¹ van Israël is niet enig staatkundig volk, maar dat is de Kerk van het Nieuwe Verbond. In die Kerk regeert Christus als Koning en gelden alleen Zijn wetten. Maar Zijn Koninkrijk is niet van deze wereld.

1. Dat is een volk waar Israël als beeld heenwijst.

Joh. 18:36

Toen dan ook de Heere Jezus Zijn werk op aarde had vervuld, is Jeruzalem verwoest en Israël weggefallen. En al zou het gelukken, wat velen willen, om al de Joden in Kanaän te vergaderen; ja, al zou men een afstammeling naar het vlees van David² vinden en hem koning maken, dan nog zal Israël nooit, nee, nooit meer worden, wat het is geweest. Het zal nimmermeer worden het volk met de Godsregering.

2. Uit het nageslacht van David.

O, leerde het volk de knie voor Koning Jezus buigen, Die het van eeuw tot eeuw nog verwerpt en Wiens bloed het over zich heeft ingeroepen en door zijn verharding nog inroept. Daarin ligt de diepe

Matth. 27:25

oorzaak van de vreselijke ellende van de Joden. Mochten wij, ziende op Gods oordeel over Israël, eruit leren verstaan: *Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op den weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden.*

De ceremoniële en burgerlijke wetten van Israël hebben dus afgedaan, al ligt er in al die wetten ook een zedelijke norm¹, die voor alle eeuwen geldt. Maar zoals zij aan het schaduwwachtig volk gegeven waren, gelden zij niet meer.

1.6.3. De wet der zeden

De wet der zeden, de tien geboden, is echter niet afgeschaft. Deze wet is een *eeuwigdurende wet*. Het onderscheid tussen deze wet en de ceremoniële en burgerlijke wetten kwam reeds uit in de wetgeving zelf. De tien geboden toch werden in twee *stenen* tafelen geschreven; de ceremoniële en burgerlijke wetten niet. Wat in steen staat, *blijft*. Nog vindt men oude stenen tafeltjes, die drieduizend en meer jaren oud zijn, en ze zijn nog leesbaar. Denk ook maar aan onze oude grafzerken. Wat in steen staat, blijft. De Heere gaf zo het eeuwigdurend karakter van de tien geboden te kennen, toen Hij deze op twee stenen tafelen gaf.

Wel hadden die tien geboden iets ceremonieels dat voor Israël alleen gold, zoals de heiliging van de zevende dag¹. Maar de zedelijke wet is niet afgeschaft. Zij bevat de regel van Gods wil voor alle volken, voor alle eeuwen. Die wet was dus volstrekt niet voor de Joden alleen. De Heere Jezus zei: *Meent niet, dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen.*

Deze wet heeft God gegrift in het hart van Adam. Hij heeft die in tien geboden afgekondigd vanaf de Sinai.

Ps. 2:12

1. Achter deze wetten liggen uitgangspunten die niet verouderen. Zo ligt achter de burgerlijke wet uit Deut. 22:8 de zedelijke norm dat we verantwoordelijk zijn voor de veiligheid (het leven) van onze naasten.

Ex. 24:12, 34:1; Deut. 4:13

1. Het gebod om de rustdag te houden geldt voor iedereen. Maar de zevende dag als rustdag werd in het Nieuwe Testament de eerste dag van de week, omdat Christus op die dag opstond en aan Zijn discipelen verscheen. Matth. 5:17

Rom. 2:15
Ex. 20:1

1.7. De wet als regel van het genadeverbond

Aan de Sinai bracht God Zijn volk met Zich in een verbond. Dat verbond was maar niet een uiterlijk verbond, met alleen tijdelijke beloften van het aardse Kanaän en van rijke aardse zegeningen. O nee! Dit verbond was het verbond der genade. De eeuwige zaligheid werd erin vermaakt aan Gods uitverkorenen in Christus, al kreeg dat verbond ook een nationale openbaringsvorm.

Deut. 5:2, 29:1; 1 Kon. 8:9

Gen. 17:7-8; Jer. 31:33

1.7.1. Het wezen van het verbond

Wij moeten de *openbaringsvorm* van het *wezen* van het verbond onderscheiden. Het genadeverbond is een wezenlijk verbond, gesloten tussen *twee partijen*. Die partijen kunnen niet zijn de Vader als de eerste Persoon in het Goddelijke Wezen en de Zoon als de tweede Persoon. *In het Wezen Gods zijn geen partijen.*

De partijen van het verbond zijn *God de Vader*, handelend voor de drie Goddelijke Personen, en *Christus, als Hoofd van de uitverkorenen*.

Hiermee is ook de vraag beantwoord of de *Heilige Geest* deel had in de verbondssluiting. Ja, omdat de Zoon en ook de Heilige Geest in de Persoon van de Vader handelden.

Naar het huishoudelijk¹ werk van de Goddelijke Personen handhaafde de Vader de geschonden gerechtigheid. Hij eiste van Christus, *Die de uitverkorenen representeerde*², volkomen voldoening en Hij beloofde Hem de heidenen tot Zijn erfdeel en de einden der aarde tot Zijn bezitting.

Christus heeft op Zich genomen al de voorwaarden van het verbond te vervullen, omdat de uitverkorenen niet in staat waren om aan één enkele van die voorwaarden te voldoen. Op grond van die heilige verbondssluiting zijn de uitverkorenen aan Christus gegeven tot Zijn

1. Dat is het bijzondere werk dat elk van de drie Personen heeft.

2. Vertegenwoordigde.

Ps. 2:8

eigendom, zoals de Heere Jezus tot Zijn Vader zegt: *Zij waren Uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven* (Joh. 17:6).

Het genadeverbond is van eeuwigheid *met de uitverkorenen* in Christus gesloten. Deze verbondssluiting in Gods eeuwige raad wordt wel genoemd

- de raad des vredes, of
- het verbond der verlossing, of
- het genadeverbond van eeuwigheid.

In de tijd wordt dit verbond voltrokken. Direct na de val nam God Adam en Eva in dit verbond op. Verder richt Hij met al Zijn uitverkorenen het verbond op, als Hij hen in de tijd van Zijn welbehagen uit het verbroken werkverbond - waarin zij uit kracht van hun val in Adam aan de verdoemenis zijn onderworpen - uitneemt en in het genadeverbond in Christus inlijft en de zaligheid deelachtig maakt.

Het genadeverbond is dan ook niet, zoals velen in onze dagen leren¹, in *aard en wezen* onderscheiden van het verbond der verlossing.

Er zijn niet drie, maar slechts *twee* verbonden in betrekking tot de eeuwige staat van de mens.

Van dit genadeverbond is Christus het Hoofd. Hij representeert² daarin al Zijn uitverkorenen *en die alleen*, zoals al onze gereformeerde godgeleerden steeds getuigd hebben. Zij, die Christus als Hoofd van het genadeverbond verloochenen, bannen onze kostelijke oude schrijvers³ huis en kerk uit. Zij hebben voor hun nieuwe leer dan vrij baan gemaakt. De Heere beware ons, opdat wij tot zulk een verbondszontzenuwende⁴ leer nimmer overhellen.

1.7.2. De openbaringsvormen van het verbond

Aan dit ene genadeverbond heeft de Heere echter verschillende openbaringsvormen gegeven:

Gen. 3:15

Rom. 5:12

Ez. 16:8; Rom. 11:17; Ef. 2:6, 13; Gal. 3:26-29

1. Ds. Kersten noemt hier de naam van dr. W. Heyns, die vanaf 1902 hoogleraar was in Grand Rapids (VS). Van zijn hand verscheen het boek *Gereformeerde Geloofsleer*.

Ds. Kersten had scherpe kritiek op dit boek, omdat Heyns het genadeverbond losmaakte van de verkiezing. De leer van de drie verbonden greep naar het oordeel van ds. Kersten terug op het werk van Heyns.

2. Vertegenwoordigt.

3. Vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie. Ds. Kersten was bijzonder gesteld op de oude schrijvers A. Comrie, J. van der Kemp en J. Vermeer.

4. De kracht van het verbond wordt weggenomen.

- de particuliere¹ vorm (Adam tot Abraham),
- de patriarchale² vorm (Abraham tot Mozes),
- de nationale³ vorm (Mozes tot Christus),
- de kerkelijke⁴ vorm (onder het Nieuwe Testament).

Velen, die niet wezenlijk tot het genadeverbond behoren⁵, staan toch in een uiterlijke betrekking tot het verbond⁶. Het was niet al Israël, wat in Israël was. Niet allen die gedoopt zijn en belijdenis afleggen, zijn ware bondgenoten. Toch leven zij binnen de grenzen van de openbaring van het verbond.

Naar de *vorm* van het verbond was dit in de sluiting aan de Sinai *nationaal*, maar *het wezen* van het verbond was *het verbond der genade*, dat de zaligheid in Christus vermaakt aan al de uitverkorenen en aan hen alleen. Zo werd dan ook de wet gegeven onder het bloed van het verbond, dat is het bloed van Christus. Anders was het volk onder de vloek van de wet verteerd.

1.8. De functie van de wet der zeden

Door de wet nu is de *kennis der zonde*. Dat zegt Gods Woord zelf. In Romeinen 3:20 staat geschreven: *door de wet is de kennis der zonde*. Die kennis is dus niet door het geloof⁷. De wet stelt de mens schuldig en verdoemelijk voor God. Zij vervloekt een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.

In de krachtdadige, onwederstandelijke overtuiging van de Heilige Geest werpt zij de zondaar neer, als een die de eeuwige dood verdient heeft.

Het geloof doet echter de ziel uit de diepte van de ellende de toevlucht nemen tot God in Christus tot volkomen verlossing. Hebben wij zo de kracht van Gods wet reeds leren kennen?

1. Het verbond wordt opgericht met *afzonderlijke personen*.
2. Het verbond krijgt gestalte in de lijn van de *aartsvaders*.
3. Het verbond betreft het *volk* van Israël.
4. Het verbond betreft de *kerk* van het Nieuwe Testament. Rom. 9:6
5. Namelijk door wedergeboorte.
6. Zij leven onder de openbaring van het genadeverbond en de prediking van de zaligheid. Gal. 3:29

Ex. 24:8

7. Ds. Kersten bedoelt hiermee dat ellendekennis uit de wet is en niet uit het Evangelie. Christus gaat niet voor de wet, maar Hij is het einde der wet (Rom. 10:4).

Jer. 11:3; Gal. 3:10
Rom. 3:19, 7:9-10

Het is voor ons allen onmisbaar, om in waarheid tot Christus te leren vluchten.

1.9. De verdeling van de wet der zeden

Vr. 4. Hoe worden deze tien geboden gedeeld?

Antw. In twee tafelen.

Ex. 34:1, 28
HC, Zondag 34, vr. 93
NGB, art. 3

Zoals in Kort begrip vraag 5 en 6 geleerd wordt, staan op de eerste tafel *vier* en op de tweede tafel *zes* geboden.

Rome wil maar drie geboden op de eerste tafel. Zij neemt het eerste en het tweede gebod samen om zo het tweede gebod uit de wet te lichten. Om dan toch tot tien geboden te komen, splitst Rome het tiende gebod in tweeën. Als er iets is, wat tegen de roomse beeldendienst getuigt, dan is het deze misvorming van Gods wet. Want het tweede gebod verbiedt de beeldendienst, waarvan Rome vol is. Om die schrikkelijke, afgodische beeldendienst te behouden, verminkt Rome zelfs de wet des Heeren.

Er is wel degelijk onderscheid tussen het eerste en tweede gebod. Het eerste gebod leert ons *Wie* wij dienen zullen, namelijk God alleen en geen afgoden. Het tweede gebod echter bepaalt *de wijze waarop* de Heere gediend wil worden, en die wijze is *niet door beelden*.

Bovendien, hoe loopt Rome vast met de splitsing van het tiende gebod. Want wat is dan het negende en wat is het tiende gebod? In Exodus 20 en Deuteronomium 5 wordt in de leden van het tiende gebod niet dezelfde volgorde aangehouden. In Exodus 20:17 staat:

*Gij zult niet begeren uws naasten huis;
gij zult niet begeren uws naasten vrouw.*

Maar in Deuteronomium 5:21 wordt eerst de vrouw genoemd, daarna het huis.

Als Rome nu zegt dat het negende gebod luidt: *Gij zult niet begeren uws naasten huis*, dan loopt Rome met de orde in Deuteronomium vast. En beweert het, dat het negende gebod luidt: *Gij zult niet begeren uws naasten vrouw*, dan getuigt Exodus 20 tegen hen. O, dat blinde, afgodische Rome!

Niet drie, maar vier geboden staan op de eerste tafel; en zes op de tweede.

1.9.1. De inhoud van de eerste tafel van de wet

Vr. 5. Welke is de hoofdsom van hetgeen u God gebiedt in de vier geboden der eerste tafel?

Antw. Dat ik de Heere mijn God zal liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede, en met alle krachten. Dit is het eerste en het grote gebod.

Matth. 22:37-38; Deut. 6:5
HC, Zondag 2, vr. 4

Met zoveel woorden zegt de Heere Jezus ons, dat God wil geliefd zijn met al onze vermogens, beide met de wil en het verstand. De liefde tot God bestaat niet maar in woorden en slaafse, wettische dienstbaarheid. De ware liefde houdt het hart niet ver van God, maar doet Hem liefhebben boven alles wat in de wereld is, met al wat binnen in ons is (Ps. 103:1). Dit is hetgeen God in Zijn wet eist.

Het is het eerste en het grote gebod, omdat de gehoorzaamheid aan alle andere geboden hieruit voortvloeit. De tweede tafel eist liefde *tot de naaste*, zoals geleerd wordt in de zesde vraag.

1 Joh. 4:21

1.9.2. De inhoud van de tweede tafel van de wet

Vr. 6. Welke is de hoofdsom van hetgeen u God gebiedt in de zes geboden der tweede tafel?

Antw. Dat ik mijn naaste zal liefhebben als mijzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.

Matth. 22:39-40; Lev. 19:18
HC, Zondag 2, vr. 4

Wie onze naaste is, heeft de Heere Jezus duidelijk gezegd in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. In Lukas 10:25 wordt geschreven over een wetgeleerde, die aan de Heere vroeg: *Meester, wat doende zal ik het eeuwige leven beërven?*

Die vraag kwam niet voort uit heilige verlegenheid. Deze wetgeleerde vroeg dit om de Heere te verzoeken. Toen heeft Christus hem gewezen op de onderhouding van de wet. Om zich nu uit zijn beschaamde positie te redden, vroeg deze wetgeleerde: *En wie is mijn naaste?*

De Heere heeft toen de gelijkenis gesproken van de barmhartige Samaritaan, welke gelijkenis wij allen wel kennen. Eigenlijk heeft de Heere die wetgeleerde beantwoord met een wedervraag. Vraag het eens aan die ongelukkige man, die in de handen van de moordenaars is gevallen, wie zijn naaste is? Zal hij zeggen: Die priester, die Leviet, die hem voorbijgingen en zich over hem niet ontfermden? Nee, hij zal antwoorden: De Samaritaan, hoewel een vijand van Israël, die is mijn naaste. Nu zegt de Heere: *Ga heen en doe gij desgelijks*. Zelfs uw vijand moet van u zeggen: Hij is mijn naaste.

Rom. 12:20

Onze naasten zijn *alle mensen*. God heeft uit één bloede¹ het gehele menselijke geslacht gemaakt (Hand. 17:26). God eist van ons liefde tot alle mensen, zelfs tot onze vijanden. Hij eist hen lief te hebben als *onzelf*, dat wil zeggen geheel, met een volkomen gemoed, zoekend hun heil, zoals Paulus daartoe de gelovigen te Rome opwekt: *Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde, met eer de een den ander voorgaande* (Rom. 12:10). In het dertiende hoofdstuk schrijft de apostel: *De liefde doet den naaste geen kwaad* (Rom. 13:10).

1. Uit Adam en Eva, de voorouders van alle mensen.

Matth. 5:44

Dit gebod van naastenliefde is niet kleiner en geringer dan het eerste gebod van de liefde tot God. Er staat nadrukkelijk geschreven: *het tweede is daaraan gelijk*. Ook zei de Heere niet: het eerste is het *grootste* gebod, maar het *grote*. Het tweede is ook groot, aan het eerste gelijk. Gods eis op de tweede tafel van de wet beschreven, is niet

kleiner dan die op de eerste tafel uitgedrukt. O, laat ons toch niet één van Gods geboden licht achten. Die in één struikelt, is schuldig aan alle. Gods recht eist volmaakte gehoorzaamheid aan alle geboden en die eis is in één woord gezegd: *liefde*, volmaakte liefde tot God en tot de naaste. *Zo is dan de liefde de vervulling der wet* (Rom. 13:10). Maar daarom juist is het onmogelijk voor de mens van nature om de wet te onderhouden.

Jak. 2:10

Gal. 5:14

1.10. De neiging van ons hart

Vr. 7. Kunt gij dit alles volkomenlijk houden?

Antw. Neen ik; maar ik ben van nature geneigd, God en mijn naaste te haten (*a*), en Gods geboden met gedachten, woorden en werken te overtreden (*b*).

a) Rom. 8:7; Joh. 15:18, 23-25; Rom. 1:29-30, 5:10

b) Gen. 6:5, 8:21

HC, Zondag 2, vr. 5

NGB, art. 14

DL, III/IV, 1-3

Is dat nu wel waar? Is het nu werkelijk zó erg met een natuurlijk mens, dat hij niet alleen God, maar ook zijn naaste haat? Wij hebben toch onze ouders, broers, zussen, kinderen lief? Zelfs mensen, die zich van Gods Woord losscheurden en Zijn dienst geheel de rug toekeerden, hebben toch nog natuurlijke liefde tot de naaste? Hoe kan de onderwijzer dan zeggen: Ik ben van nature geneigd God en mijn naaste *te haten*?

Die uitdrukking wil ook volstrekt niet zeggen: ik heb enige neiging tot die haat. Dat *geneigd*¹ betekent dat de grond van ons bestaan haat is. Hatelijk zijn wij en elkander hatende in de wortel van ons hart, uit kracht van onze val in Adam. Wij brachten uit het paradijs geen liefde mee, maar haat.

1. Vanuit onszelf kunnen we niet anders, zoals een steen altijd en overal naar beneden valt.

Tit. 3:3; Rom. 1:29-30

De natuurlijke liefde is dan ook geen vrucht van onze val, maar van *algemene genade*, die God aan alle mensen bewijst, opdat Hij de wereld dragen zal tot de laatste uitverkorene zal zijn ingezameld.

Jes. 26:10; 1 Tim. 4:10

1.11. De ontdekking door de wet

Kort begrip spreekt naar Gods Woord. *Daarom dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet* (Rom. 8:7). Wij zijn haters Gods (Rom. 1:30), *hatelijk zijnde en elkander hatende* (Tit. 3:3).

Maar dan is het ook geheel onmogelijk om de wet te onderhouden, die *liefde* eist. Doe al wat in de wet geschreven is. Al werden wij aan de rijke jongeling gelijk, nog is er in al ons doen niet anders dan overtreding van Gods wet. Haat geven wij voor liefde. Wat een mens ook *doen* kan: gebod op gebod, regel op regel stellend, hij kan niet liefhebben wat hij haat.

Met gedachten, woorden en werken zijn wij overtreders van Gods wet. Nooit zal de mens van nature één van Gods geboden ook maar één ogenblik kunnen houden.

Hoe ontzettend is toch de staat waarin wij allen van nature verkeren. Schuld stapelen wij op schuld, zonde op zonde, tot eens de grote dag van het oordeel komt. Tenzij wij verzoening mogen vinden in Hem, Die aan de wet volkomen heeft genoeg gedaan in dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid¹.

Geliefde catechisanten, het moge de Heere behagen door Zijn heilige wet ons te ontdekken, opdat wij op onze gerechtigheid niet vertrouwen, want die is als een wegwerpelijk kleed. Maar dat Christus ons beklede met Zijn gerechtigheid, die alleen voor God bestaan kan. Daartoe worde de wet ons een tuchtmeester² tot Christus.

Matth. 19:20

Ps. 109:5

Gen. 6:5, 8:21

Jak. 3:8

Joh. 3:19

1. De gehoorzaamheid van Christus in Zijn daden (dadelijk) en in Zijn lijden (lijdelijk). Zie Joh. 8:46 en Fil. 2:8.

Jes. 64:6

Jes. 61:10

2. De vloek van de wet doet dan vluchten tot Christus, zie Gal. 3:24.